

B. C. D.

DISPUTATIO GRADUALIS

DE

ELOQVENTIA VETERUM,

Quam,

Consensus Ampliss. Senatus Acad. Aboëns.

PRÆSIDE

HENRICO HASSEL,

Eloquentiæ PROFESS. Reg. & Ordinar. Facultatis
Philosophicæ h. t. Decano,

Publico examini modeste defert.

NICOLAUS MALM N. F.

TAVASTIA - FENNO

Die D. V. XX. Apr. A:o MDCCXLVIII.

Loco horisque confveris.

ABOÆ,

Excud. JOH. KÆMPE, Reg. Acad. Typogr.

Henr. Mag. Edrers.

VIRO Admodum reverendo atque clarissimo

D^N. JACOBO MALM,

*PASTORI in Vichtis dignissimo, Patruo ut unico, ita
quovis honoris cultu venerando.*

VIRO plurimum reverendo atque clarissimo

**D^N. GABRIELI
GOTTLEBEN,**

*Vice PASTORI & Communiſtro Bicerneburgensium vigi-
lantissimo, Avunculo omni observantia colendo.*

VObis, Patruæ & Avuncule honoratissimi, *Quibus
prolixè obſtriſtus ſum, ob multa favoris & benivo-
lentiae documenta, munus hoc cartaceum, in ſignum de-
bitae obſervantiae, nec non ſpem ulterioris favoris, cum
calidiſſimo vato pro perenni Veſtra Veſtrorumque in-
columitate & flore, do, dico, & dedico.*

NOMINUM VESTRORUM

obſervantiſſimus cultor

NICOLAUS MALM.

I. N. J.

§. I

Duo sunt præcipue, quibus ipsa humana naturæ dignitas, a brutorum animalium conditione distinguitur, nimirum ratio & oratio; quæ non frustra nobis concessæ sunt dotes, verum ut sedulo excolantur, excolatæ ad hos adplicentur usus, quibus creatrix bonitas & sapientia illas destinavit. Proinde rationis culturam eo majori industria & alacritate cordatiores semper adgressi sunt, quo certius ipsis constitit, veram felicitatem, hac neglecta sperari non posse. Nec unquam defuerunt in orbe, qui alterum quoque donum, sermonem nempe expoliendum perficiendumque susceperint, quique indefesso studio & labore id egerint, ut in veram & masculam exurgeret eloquentiam. Consistit

A

hæc

hæc præcipue in facultate pure, perspicue, apte, & ubi res postulaverit, ornate copioseque dicendi Hæc suo nomine eo dignior censetur, quo exactius, quas enumeravimus virtutes, observat. Quæ apud veteres, quo nomine Græcos potissimum & Romanos intelligimus, arduæ hujus rei fuerint fata, nostrum jam est levi delineare penicillo. B. itaque L. perefficiose rogamus, ut quæ dicturi sumus, benigne excipiat.

§. II.

OMnes artes in Oriente primum excrevisse, & ad insigne fastigium perductas fuisse comperimus. Atque licet veterum Orientalium libri, temporum injuria deperditi, ad nostram non pervenerint ætatem, certissimis tamen id poterit constare indiciis. Tantus enim vitæ splendor, quantus in Oriente erat, sine scientiis ne intelligi quidem potest. Et quis ignorat in Chaldaea, Perside & Ægypto viros multiplices eruditione conspicuos floruisse? Fatentur ipsi Græci, se & Philosophiam, & cæteras, quæ ad humanitatem spectant, artes ab Orientalibus, præsertim vero Ægyptiis accepisse.

cepisse; quemadmodum plurimi eorum huc
protecti, ibique diutius commorati, pretiosissi-
mos eruditionis thesauros in patriam retulerunt.
Quin itaque apud Orientales Eloquentiæ etiam
studia floruerint, nullum est dubium. Quis
enim crederet homines exquisito vitæ cultu &
elegantia, oratione omnino rudes & agrestes
fuisse? Vel quomodo fieri potuit, ut quum
viri doctissimi publica negotia administrarent,
nullum in stylo eorum curiæ & civili cultioris
animi & eruditionis exstaret vestigium? Id au-
tem admodum est verisimile, quod, quum
Philosophiam symbolico modo proponere ama-
verint, iidem allegorico delectati fuerint dicen-
di caractere. Quid? quod hic styli genius
etiamnum apud Orientales reperiatur superstes.

§. III.

QUæ ab Oriente in Græciam transmigra-
runt artes, ibi sedem & domicilium sat
commodum invenerunt. Præstantissimorum in-
geniorum largus hic exstitit proventus. Arden-
tissimum sciendi desiderium inerat multis. Nec
fortitudo solum bellica, ac cogita prudentia ho-
nori erant, sed varia etiam animi & corporis

4
exercitia. Hinc factum est, ut vix ullæ sint artes, siue manu, siue ingenio, siue utroque ab- solvantur, quæ suos Athenis non habuerint cul- tores. Cæteras vero inter caput extulit Elo- quentia. Obtinebat hic libera regiminis forma. Negotia in publicis populi conventibus tracta- bantur. Magnus itaque erat Eloquentiæ usus, & qui dicendi facultate valebant, hi ad sum- mos emergebant honores, & in civitate pluri- mum auctoritate valebant. Non igitur mi- rum, quod ad ultima retro secula, Eloquentia Attica suam referat originem. Jam tempo- ribus Trœcis, dicente Cicerone (a) tantum laudis in dicendo Ulyssi non tribuisset Homerus & Nestori, quorum alterum vim habere vo- luit, alterum spavitatem, nisi jam tum esset honos habitus eloquentiæ. Neque ipse Poeta hic tam idem ornatus in dicendo & plane ora- tor fuisset.

(a) De Clar. Orat. p. m. 298.

§. IV.

Primus apud Græcos solutæ orationis laude eminebat Solon Atheniensis, quem septem inter

inter Græciæ Sapientes venerabatur posteritas. De hoc commemorant auctores, quod singulari, quam possidebat prudentiæ, insignem dicendi facultatem adjunxit; quare etiam Σοφιστῆς nuncupatus fuisse dicitur, non eo quidem sensu, ac si Oratoriam esset professus, id enim ab ejus instituto erat alienum; sed quia in ipsius oratione gravitas & sapientia relucebat. (a) Huic animi candore ac virtute dispar Pisistratus, Eloquentiæ facultate par, imo eodem superior erat; qui fraudulenta verborum dulcedine Athenienses adeo incitavit, ut obnitente licet perspicacissimo ac patriæ amatissimo Solone, vitam abjecerint libertatem, ac regium Pisistrato imperium obtulerint. Post hunc, Clisthenem pro eorum temporum ratione Eloquentia valuisse testatur Cicero; (b) hunc item excepisse Themistoclem, ut rerum bellicarum gloria illustrem, ita nec a dicendi artificio imparatum. Paulo junior erat Herodotus, qui licet Historicus fuerit, propter singularem tamen dictionis venustatem inter Oratores numeratur. Successit huic Damon, quem summum Sophistam appellat Plutarchus (i)

Pla.

Musici tamen dici maluit, ut eo nomine occultaret dicendi vim, quam plurimi popularium ipsi invidebant. Hoc ipso tamen nihil effecit, eiciebatur quippe nihilo secius ostracismo Athenis. Damonem secutus est Pericles, qui cum insigni prudentia politica, maximam eloquentiæ facultatem conjunxit; adeo ut non verba, sed tonitrua & fulmina loqui diceretur; hinc testibus Plutarcho & Suida Olympius etiam est appellatus, immo referente Plinio (d), in veteri comœdia dictum fuit, *in labris ejus leporem omni melle dulciorem habitasse*. Non igitur mirum, eum tantum in republica potestatis accepisse, ut a quibusdam novus Pisistratus diceretur. Hisce temporibus, Cleonem etiam turbulentum illum quidem civem, sed tamen eloquentem fuisse constat. Huic sunt ætati suppres, Alcibiades & Critias Theramenes: quibus temporibus, quod dicendi genus viguerit, ex Thucydidis, qui tum floruit scriptis aliquo modo potest intelligi. *Grandes erant verbis, crebri sententiis, compressione rerum breves, & ob eam causam interdum subobscuri*, ut scribit Cicero (e)

(a) *conf. Voß. de Rhet. nat. § conf. c. X.*
 (b) *in Bruto* (c) *In vita Periclus* (d) *lib.*
epist. 20. ad Tacitum (e) *in Bruto.*

§. V.

Sequitur secunda sive florentissima Græcæ
 nicæ Eloquentiæ ætas, quæ duplicis gene-
 ris Oratores comprehendit; quorum unum po-
 liticum, alterum vero sophisticum dicendi ge-
 nus sequebatur. De politicis prius agamus.
 Primus inter hos Antiphon erat Rhamnusius,
 qui scholarum superfluas & nugaces curas, ac
 tumidum sophistarum dicendi genus contemnens,
 aliud, quod politicum complectebatur characte-
 rem, introduxit. Ex orationibus, quas reliquit,
 vim ejus in dicendo & efficaciam in persuaden-
 do miris artificiis se insinuantem, sat abunde
 colligi posse perhibet Morhofius. (a) Hujus
 coætanæ fere erant Andocides, & Lyfias, qui
 propriis & usitatis verbis utebatur, eoque hoc
 affectus est, ut cum loqueretur more consue-
 to, novam tamen exprimeret dicendi formam.
 Hic primus recentiorem induxit atticismum,
 quem Dionysius in eo ponit, quod non res
 verbis sed verba rebus aptantur. (b) Ali-
 quanto

quanto junior erat Ilexus, Demosthenis præceptor, cui etiam Dionysius, Tribuit dictionem puram, accuratam, perspicuam, propriam, evidentem ac concisam. Coævus huic fuit Plato, non minor Eloquentiæ quam Philosophiæ laude. *Quis enim inquit Cicero, (c) uberior in dicendo Platone? Jovem siquidem ajunt philosophi, si græce loquatur, sis loqui.* Unde nec immerito Plinius Platoniam & sublimitatem & latitudinem laudat. (d) Sequuntur triumviri, Eloquentiæ laude clarissimi, Æschines, Demosthenes & Hyperides. Quanta fuerit Æschinis facundia, vel tres ejus Orationes etiamnum superstites ostendunt, in quibus dictionis elegantia & puritas cum argumentorum pondere pulcrum ineunt certamen. Reliquas inter eminet, quam habuit in Ctesiphontem, sive potius Demosthenem, & honores illi a senatu censente Ctesiphonte decretos; quam, a Demosthene victus, quum exul Rhodiis prælegeret, adeo eos perculit, ut quomodo vinci potuerit, omnino stupuerint. (e) Demosthenis Eloquentia semper admirabilis est visa, de quo hoc exstat Longini judicium, quod

quod vi, celeritate, robore, vehementia animi denique, cuncta inflammet simul & abripiat, procelloso cuidam turbini conferendus. (f) Comparationem Demosthenem inter & Ciceronem prolixè persequitur Plutarchus, ita quidem, ut cum eximio adfectuum commovendorum artificio, suavitate & singularem quandam judicii maturitatem Demostheni asserat vindicetque. Amicus Demosthenis, & æqualis Hyperides erat, patriæque cum eo libertatis intrepidus vindex; pro qua etiam mortem oppetiit, lingua ab Antipatro præcisa. Tantum vero dicendo valuit, ut multi dubitaverint, illi ne an Demostheni Eloquentiæ palma deberetur. Longinus hoc inter utrumque discrimen constituit, quod Hyperides plures, Demosthenes majores facundiæ virtutes possederit. Sequitur jam Aristoteles, princeps inter discipulos Platonis, quem Vossius naturæ miraculum appellat, cuique Cicero (g) tribuit incredibilem quandam cum copiam, tum etiam suavitatem dicendi: & Halicarnassensis eloquendi peritiam, & perspicuitatem, & cum multiplici eruditione suavitatem. Nec Præceptoris suo multum Eloquentia cessit Tyrtaeo, qui ob sin-

larem, quæ gaudebat Eloquentiam, ab Aristotele Theophrasti nomen retulit. Reliquos, utpote Xenophontem, ob inaffectatam sinceritatem, Musam Atticam dictum, Pythonem, Theopompum, Lyeurgum, Demadem & alios præterimus. Demochares autem & Demetrius Phalereus, vel ideo observari merentur, quod licet & ipsi Eloquentia multum valerent, genus tamen dicendi, longe mollius & remissius invexerunt.

(a) Lib. VI. c. II. (b) conf. Voss. de Rhet. nat. § const. c. XI. (c) in Bruto (d) Plin. Lib. I. ep. X. (e) conf. Morhof. T. I. Lib. VI. cap. II. (f) Long. de Subl. Sect. 12. (g) in Topicis.

§. VI.

AD Sophistas ut nos jam conferamus res postulat. Exorti vero potissimum sunt temporibus Periclis & Thucydidis; unde etiam Cicero, (a) cum de Pericle, Alcibiade & aliis egisset ista subjungit; Sed ut intellectum est, quantam vim haberet accurata, & facta quodammodo oratio, tum etiam magistri dicendi multi subito exstiterunt; tum Leontinus Gorgias, Ibra.

Thrasymachus Chalcedonius, Protagoras Abderites, Prodicus Chius, Hippas Eleus, in honore magno fuit. Antiquissimus inter hos est Protagoras Abderites, quem Svidas refert primum Sophistae nomen accepisse, primum etiam contentiosas orationes invenisse, & orationis certamen iniisse, centumque minas a discipulis exegisse. Unde etiam sermo mercenarius dicebatur. (b) Protagorae discipulus erat Prodicus, qui de singulari facundia gloriabatur. Hinc quoque nunquam, nisi soluta pecunia & quidam Svida teste, quinquaginta drachinis fecit sui audiendi copiam. Maxime vero celebris fuit, commento de Hercule adolescente, quem mulieres duae oratione exquisita, una ad virtutis, altera ad voluptatis allicerent viam. Hos tamen & horum coetaneos Coracem & Tissiam, celebritate nominis longe superavit Leontinus Gorgias, Empedoclis discipulus. Jure hic summum inter Sophistas tenet locum. In theatrum enim progressus, ut auctor est Philostatus, negabat se ausus dicere, hoc ipso deposcens, ut auditores significarent, qua potissimum de re ipsum verba facturum audire vellent. Admo-

dum vero gravem, ac supra modum sublimem dictionis structuram, quædam etiam non longe a dirhyrambis distantia, protulit. (c) Hunc quoque primum usum fuisse eximiis dicendi figuris, & singularis artificii oppositis, & similibus ac æqualibus membris, & similiter cadentibus, ac desinentibus, & aliis ejus generis scitamentis, scribit Diodorus Siculus (d). Inter Sophistas, ut reliquos brevitati studentes prætereamus, memoria quoque dignissimus est Hippias Eliensis, ut artium multitudine omnibus prior, ita Eloquentia quoque nulli secundus. (a) in Bruto (b) confer. Voss. de Rhet. nat. & const. C. X. (c) consul. Dionys. Halicarnass. (d) libr. XII.

§. VII.

Vergentem Svadæ Græcanicæ ætatem numeramus ab Athenis a Sulla captis. Inde enim perdita reipublicæ libertate, exiguus erat usus Eloquentiæ, & quæ obtinuit, Scholastica potius censeretur debet, quam civilis, ejusque cultores non tam Oratores dicendi sunt, quam Rhetores, quorum diu in Græcia magnus fuit numerus. Sic Græcos habuit Cicero dicendi
ma-

magistros, nempe Molonem Rhodium, Demetrium Syrum, & alios, quorum principem Stratonicensem fuisse ipse testatur. (a) Cæsaris Augusti tempore vixerunt Arellius Fuscus Asiaticus, qui græce Isidorias scripsit, & Clodius Sabinus, qui Græca & Latina utebatur dictione. Neuter tamen eruditis satistecit auribus. (b) Inde aliquamdiu prope intermortua fuit Eloquentia Græcanica. Reviviscere tamen cœpit sub imperio Vespasiani, qui Tranquillo teste, Eloquentiam tanto complexus est favore, ut ejus cultoribus etiam annuum constitueret stipendium; qua gratia quoque Philostrato, qui tum Eloquentia valuit, frui licuit. At majora cepit incrementa, Domitiani, Nervæ & Trajani ætate. Tum viguit Dion Prusænsis, qui facundia Chrysofomi nomen meruit; item Nicetes Smyrnæus, ideo memorabilis, quod judiciale dicendi genus, Sophistico exornavit, & Sophisticum roboravit judiciali. Sed longe altius adhuc Eloquentia caput extulit sub Adriano, cujus temporibus vixerunt Phavorinus Dionis discipulus, Scopelianus & Herodes Atticus, vir in extemporanea dictione felicissimus.

finus. Exinde sub Antonio Pio vixit Aelius Aristides, Herodis & Polemonis discipulus, in dicendis, quæ præmeditatus fuerat, plane admirandus, sed ad subitam dictionem minus idoneus. Post Aristidem claruit Eloquentiæ laude Longinus Zenobiæ dicendi magister. Sub Constantino Magno vixit Sopater Syrus, dicendi juxta & scribendi validus. Densa autem imprimis facundorum hominum seges existit sub facundo Juliano Apostata. Cæteros inter nominemus, Libanium, cum quo Imperator ipse familiare commercium epistolicum coluit. Reliquos ut Proæresium, Eusebium Himmerium & alios tacendo præterimus.

(a) In Bruto (b) conf. Voß. de Rhet. nat. & const. cap. XII.

§. VIII.

Quemadmodum pagani omnium artium, inventionem ad Deos ipsorum referunt, ita Mercurium nonnulli Oratoriæ faciunt auctorem, quem proinde a Græcis ἀλγίστος appellatum fuisse contendunt. Præterea alii ab Hercule, alii a Polyænneja prima ejus initia repetunt. (a) Sed hæc ut nimis fabulosa præterimus.

imus. Antiquissimi scriptores asserunt, Pithe-
 um Thesei avunculum, primum in hac arte
 elaborasse, quem dicunt Trœzene in templo
 Musis exstructo ab Ardalo (unde & Musæ Ar-
 dalides dictæ) Oratoriam tradidisse, deque
 ea edidisse librum, quem a se lectum scribit
 Pausanias, (b) Nec desunt, qui hanc inven-
 tio nis laudem vel Empedocli, vel Coraci vel Ti-
 sifæ vel aliis adscribant. (c) Nostra hæc est
 sententia, artem dicendi id habere cum plu-
 ribus aliis commune, quod prima eius incuna-
 bula vix ac ne vix quidem possint investigari.
 Præterea nobis habemus Aristotelem, cu-
 jus hæc sunt verba: *Qui principia invenerunt,*
omnino ad exiguum quid sunt progressi; Qui
autem celebriores habentur, accepta a multis,
velut ex successione particulatim promoventibus
auxerunt. Quamobrem nihil mirandum, si
ars ad multitudinem quandam praeceptorum
excreverit. (d) Nihilominus hoc cer-
tum est, quod circa tempora belli Pelo-
ponnesiaci magni nominis Rhetores apud Græ-
cos floruerint. Protagoras Abderites, Leonti-
nus Gorgias, Tratymachus Chalcedonius & a-
 lii,

lii, qui tamen potius referri merentur inter Sophistas. Sed ob excultum aliisque traditum, genus dicendi virile, & civilibus negotiis aptum, celebrantur, Antiphon Rhamnusius, Andocides, Lyfias & alii, quibus tamen & Isocrates & Plato & Aristoteles palmam præripuerunt. Isocrati hanc laudem tribuit Cicero, (e) quod *domus ejus cuncta Græciæ, quasi ludus quidam patuit & officina dicendi, quod magnus fuit Orator, & quamquam forensi luce caruit, intra privatos tamen parietes illam aluit gloriæ, quam pauci postmodum sunt consecuti.* De Platone constat, quod variis in dialogis, nimirum Gorgia, Hippiæ & Protagoræ, characterem expressit veræ Eloquentiæ, eamque distinxit a fucata Sophistarum garrulitate. Aristoteles denique, non minus Eloquentiæ facultate, quam philosophico acumine instructus, Oratoriam in formam scientiæ primus redegit, & exigua trium librorum mole fere omnem exhaustit. Reliquos, utpote Dionysium Halicarnassensem, Hermogenem, Longinum cæterosque silentio involvimus, qui ut suis non
carce

carebant meritis, ita eorum, quos modo diximus, gloriam non attigerunt.

(a) *Vid. Voss. de Rhet. nat. § con. c. IX.*

(b) *vid. Pausaniam in Corinthiacis* (c)

Sextus Empir. adversus Math. Lib. VIII. Fab.

L. III. c. I. § Cicero in Bruto (d) *cap.*

ult. Lib. de Sophist. elenchis. (e) *in Bruto.*

§. IX.

NEc dissimulandum videtur, arti Oratoriæ, inde a primo, quo in Græcia excoli coëpta est, tempore, multum sæpe vitii adhæsisse. Inprimis illam corruerunt, & in artem quandam nugatoriam converterunt Sophistæ. Hi intolerabili arrogantia se docere profitebantur, quomodo causa inferior dicendo fieri superior posset. De Protagora refert Diogenes Laërtius, quod dixerit, de omni re duas esse rationes contrarias. Eandem quoque reliqui ejus facis homines inflarunt tibiæ. Tanta vero apud eos invaluit garrindi consuetudo, ut nulla res esset neque tam ardua, neque tam improvisa, de qua non omnia, quæ dici possunt, profiterentur se esse dicturos. Atque, cum hoc unum spectarent, ut facultatem acquirerent de quovis argumento in utramque

partem differendi, eamque ex consuetudine magis, & exercitatione, quam rerum ipsarum cognitione, & veritatis indagatione pendere facile intelligerent, non potuit non fieri, ut de acuendo iudicio, & cognoscendis disciplinis parum solliciti, scribendis & recitandis Orationibus omne tempus impenderent. Proinde, si quam Philosophiæ dederunt operam, non id sibi propositum habuerunt, ut veritatem invenirent, sed ut viderentur docti, & quemadmodum de illis loquitur Johannes Clericus (a), *ut philosophiæ spoliis ornarent orationes, apud iudices aut populum habendas.* Horum stultitiam Socrates, Philosophiæ Græcicæ parens, acriter perstrinxit; cujus institutum genuinus ejus discipulus Plato variis in Dialogis persequabatur. Nec a Præceptoris exemplo deflexit Aristoteles, qui duos contra Sophistas libros consignavit. Hi tamen & plures Philosophiæ ac Eloquentiæ vindices, opprimendæ loquacitati sophisticæ non suffecerunt, quæ multis post seculis in Græcia se propagavit.

(a) in *Arte Critica* p. II. S. I. XVII. Num. 5.

§. X.

A Græcis ad Romanos jam faciamus transitum,

itum, apud quos diu etiam viguit Eloquentia. Inde enim a primis reipublicæ initiis, magni ponderis negotia in ipso populi conventu peragbantur. Ibi nempe reges eligebantur, & creabantur magistratus, ibi ferebantur & abrogabantur leges, ibidemque de bello & pace decernebatur. Quin igitur insignis hic fuerit Eloquentiæ usus, dubitari nequit. Tanta quoque multitudo civium, quæ sub regio imperio multum libertatis retinuit, non facile nisi persuadendo flecti potuit & moderari. Neque antiquissimo isto tempore, a supremo civitatis Romanæ concilio exclusa fuit Eloquentia. Sub Romulo primum centum facti sunt senatores; qui numerus deinde ducentis augebatur. In tanto vero illustrium virorum confessu admodum est probabile, non confusim & temere, sed ordine & pro temporum istorum ratione facunde dictas fuisse sententias. Exterminato vero regio imperio, cum populus & senatus, plenior sibi vindicasset libertatem, majora mox Eloquentia cepit augmenta. Sic Junium Brutum funebri Oratione decoravit collega ejus P. Valerius. Atque dubitat Dionysius Halicarn.

nassensis, (a) primus ne hunc morem instituerit, an a regibus institutum fuerit secutus. Nec multo post exsplenduit facundia Menenii Agrippæ, qui gravem & extrema civitati minitantem seditionem, apta & ingeniosa fabula compescuit. (b) Deinde Appius Claudius Cæcus, quum de pace, cum Pyrrho Epirotarum rege incunda ageretur, lætica in senatum delatus, gravi Oratione turpes pacis conditiones discussit. Quæ Oratio apud Plutarchum exstat. Iisdem temporibus vixit Fabricius, qui de recuperandis captivis ad Pyrrhum regem missus, insignem prudentiam senatoria Eloquentia ornavit. Bello Punico secundo, vixit Cornelius Cethegus, qui flos delicatus populi (vadaque medulla ab Ennio apud Tullium (c) adpellari meruit. Tempore vero belli Punici tertii, Cato Censorius, Scipio Africanus & Lælius floruerunt. Catonis tergemina laus hæc fuit, quod optimus esset Senator, optimus Imperator, & Orator optimus. (d) Immo Romanus Demosthenes idem vulgo adpellabatur. De Scipione & Lælio tale fuit Ciceronis (e) iudicium: "Mos est hominum, ut nolint eundem pluribus rebus

excellere. Nam, ut ex bellica Laude adspira-
 re ad Africanum nemo potest, in qua ipsa e-
 gregium Viriati bello reperimus fuisse Lælium ;
 Sic ingenii, Literarum, Eloquentiæ, sapientiæ
 denique, etsi utrique primas, priores tamen li-
 benter deferunt Lælio. Nec omittere decet eo-
 rum temporum Oratores, Sempronium Tudita-
 num, qui facundissimus habebatur, (f) &
 Servium Galbam, quem cum Lælio & Scipione
 ita comparat Cicero, ut Lælio elegantiam,
 Scipioni majestatem, Servio vim Orationis tribu-
 at. Postea Lepidus floruit, de quo Tullius, (g)
*Hoc in Oratore Latino primum mihi videtur, &
 lenitas illa Græcorum, & verborum comprehen-
 sio apparuisse, etiam artifex, ut ita dicam, stylus.*
 Hunc secuti sunt C. Carbo & Gracchi. De
 Carbone judicat Cicero: Si talis ipsi mens, ad
 rempublicam bene gerendam fuisset, quale inge-
 nium ad bene dicendum fuit, profecto nemo i-
 psi gloria prestitisset. (h) Tiberium Gracchum,
 sic laudat Plutarchus (i), ut dicat eum seda-
 tum, ac mitem, egregium eliciendæ misericordiæ
 artificem, purum & exquisitè elaboratum fuisse.
 De Cajo dubitat Cicero, an quemquam eloquen-
 tia

tia parem habuerit, qui grandis fuerit verbis,
 sapiens sententiis, & toto genere gravis. Hos
 plurimi deinde circa & post Sullana tempora,
 Eloquentiæ laude insignes conseqvebantur, quo-
 rum nonnullos tantum nominasse sufficiat.
 Crassus eloquentium Jurisperitissimus, P. Sulpi-
 cius jurisperitorum Eloquentissimus habebatur.
 In Antonio Orationis videres ac leporem com-
 mendat Plutarchus. De Hortensio scribit Cice-
 ro; (k) *Erat is verborum splendore elegans,
 compositione aptus, eaque erat, cum summo in-
 genio, tum exercitationibus maximis consecutus.
 Rem complectebatur memoriter, dividebat acute,
 nec pratermittebat fere quicquam, quod esset
 in causa, aut ad confirmandum aut ad refellen-
 dum. Vox canora & suavis, motus & ge-
 stus, etiam plus artis habebant, quam erat Ora-
 tori satis. C. Curionem, a magistris parum
 institutum, naturam tamen admirabilem ad
 dicendum habuisse idem testatur. C. Licinium
 Calvum, Oratorem fuisse, Curione cum litte-
 ris eruditorem, tum etiam accuratius quod-
 dam dicendi genus attulisse perhibet quoque
 Tullius. (l) Cælium, Asinium, Brutumque
 præ-*

præterimus, quorum singulis suæ erant dotes
& particularia merita. Cæsar autem ut inge-
nio valuit stupendo, quod pertinaci quadam
& invicta industria excoluerat, ita ad bellicam
gloriam, qua suæ ætatis omnes longe supera-
vit, hanc etiam addidit laudem, quod Elo-
quentia vix cuiquam esset secundus. Hic e-
nim splendidam quandam, minimeque veterato-
riam rationem dicendi tenuit, voce, motu, for-
ma etiam magnifica & generosa. (m) Multæ
etiam Marci Cællidii in dicendo laudes erant;
quas cum Tullius (n) enumerasset, hæc sub-
jungit: Si est optimum parviter dicere, nihil
est, quod melius hoc querendum putes. Ad
Ciceronem nos ordo jam perducit, de quo
multis dicere quid attinet, quum tantas in
eum laudes, congefserit omnis erudita posteri-
tas, quantæ Oratorum contigerunt nemini. In
hoc enim naturam experiri voluisse quibusdam
est visum, quantum valeret Eloquentia. Nec
defuerunt, qui cum non solum Eloquentiæ pa-
rentem, sed ipsam Eloquentiam adpellarent. (o).
§. XI.

(a) Lib. V. ant. Rom. (b) Liv. II. XXXII.

(c) in Bruto (d) Pîn. lib. VII. cap.

XXVII. (e) in Bruto (f) Liv. XXIX. (g) (h) conf.
 Brutum. Ciceronis. (i) in Gracchis [k]
 (l) (m) vid. Brutum. (n) in Bruto (o)
 conf. Voss. de Rhet. nat. § const. cap. XIV.
 §. XI.

IMo etiam post Ciceronis tempora satis lar-
 gus apud Romanos exstitit Oratorum pro-
 ventus. Cæsaris enim Octavii laudes hoc ma-
 xime illustravit, quod artium ingenuarum, eo-
 rumque, qui harum culturæ se devoverant,
 singulare in se suscepit patrociniū. Ob Elo-
 quentiam tum celebres erant Munatius Planeus,
 Ciceronis discipulus, & Valerius Messalla Cor-
 vinus, vir & magnæ auctoritatis & antiquæ
 nobilitatis, adeo ut triumviris etiam fuerit for-
 midabilis. (a) Ejusdem ætatis quoque fuerunt
 C. Asinius Pollio, cujus adhuc quædam ad Ci-
 ceronem exstant epistolæ; & Passienus quem
 Eloquentissimum & sui temporis principem Ora-
 rem dicit Seneca. (b) Quanti nominis hic fuerit
 etiam illud ostendit, quod Asinius Pollio cum
 Passieno eum Augustus commendaret, nec cu-
 raret, interrogatus, quare non tanti viri gra-
 tiam complecteretur, respondit ideo fieri, ut
 ne

ne *Pasfieni splendore, fama ejus propius admota
 exstingveretur.* (c) Tum quoque vixerunt M.
 Porcius Latro, quem amicum & sodalem suum
 fuisse indicat Seneca; (d) quemque Ovidium,
 licet diversum dicendi genus sequeretur, admie-
 ratum fuisse perhibet; & T. Cassius Severus,
 quem Quinctilianus *et varietate eruditionis, et
 lepore urbanitatis, et ipsarum virium robore
 multum ceteros superasse* dicit (e). Huic per-
 quam familiaris fuit Titius Labienus, qui adeo
 libera utebatur lingua, ut a maledicendi ra-
 bie Rabienus vocaretur (f). Ad hæc quoque
 tempora referri debent Fabius Quinctilianus, non
 ille, cujus habemus oratoriarum institutionum
 libros, sed ejus parens sive avus; Sextus Ju-
 lius Gabinianus, & C. Asinius Gallus, Asinii
 Pollionis filius; quem patris magnitudinem
 non tam produxisse quam obruisse dicit Vossius
 (g). Exsisterunt quoque post hæc tempo-
 ra satis multi Oratores, a quibus tamen recen-
 sendis superledemus; præcipue quoniam magis
 magisque a puritate latini sermonis desciscabant.
 Præterea sub monarchica regiminis forma, Elo-
 quentia, cujus in libero reipublicæ statu maxi-

ma erat vis, paulatim cœpit remittere. Res manebant quidem sub Imperatoribus pristina instituta, sed non tam re ipsa, quam umbra & specie externa. Scilicet frequens conveniebat senatus, dicebantur sententiæ, convocabantur comitia, & in illis ut olim, ad populum habebantur orationes; sed res tamen omnes earumque exitus ab uno Principis arbitrio pendebant. Proinde Eloquentia, quæ in civitate domina fuerat, tandem serva facta est & adulatrix.

(a) *Conf. Voss. de Rhet. nat. § const. c. XV.*
 (b) *controvers. XIII.* (c) *Sen. Controvers. XXXIV.* (d) *In præf. lib. I. Contr.* (e) *Quintil. lib. X.* (f). (g). *Voss. de Rhet. nat. § const. c. XV.*

§. XII.

Quos autem jam enumeravimus, & plures alios apud Romanos facundissimos viros, admodum credibile imo certum est, non solum naturæ beneficio, sed etiam arte adjutos, tales existisse. De Oratoriarum itaque ortu & progressu apud illos, ut paucis exponamus nobis incumbit, Quo vero tempo-

re hæc primum in civitatem recepta sit defini-
 re non valemus. Ab antiquissimis inde tempo-
 ribus scientias Græcicas a Romanis magni
 æstimatas fuisse, ex monumentis antiquitatis satis
 colligi potest. Quin igitur Oratoriam quoque
 jam tum in deliciis habuerint, nulli dubitamus.
 Neque tam ex odio artis, quam propter vitia
 Rhetorum factum putamus, quod hi ex sena-
 tus consulto duobus edictis, Caio Fannio Stra-
 bone & Marco Valerio Messalla Consulibus, ex
 urbe proscripti fuere. Primus qui Romæ artis
 ficiosam orationem componere docuit, Plotius
 Gallus perhibetur fuisse, [a] qui circa extre-
 ma L. Crassi tempora, Cicerone adhuc puero,
 vixit. Hunc deinde plures sunt secuti, sed
 tamen ejusdem cum ipso nempe libertini gene-
 ris usque ad Blandum, de quo Seneca: (b) ha-
 buit Fabianus Blandum Rhetorem præceptorem,
 qui eques Romanus Romæ docuit. Ante illum
 intra libertinos præceptores pulcherrima disciplina
 continebantur: Et minime probabili more turpe
 erat docere, quod honestum erat discere. Verum
 quemadmodum Plotius primus Oratoriam Ro-
 mæ docuit, ita primum de ea scripsisse Cato

nem Censorium testatur Fabius, (c) quædam etiam incepisse Marcum Antonium; quos item mox alii, sed minus nobiles, secuti fuerunt. Maxima vero Rhetoricæ dedit incrementa M. T. Cicero; cuius ut in rempublicam Romanorum civilem & literariam omnem innumera sunt merita; ita hac etiam in arte varia adhuc exstant ingenii monumenta, ex quibus abunde colligi potest, quantum operæ in eam expoliendam collocaverit. Hujus vestigia premere quam plurimi deinde sibi proposuerunt: omnibus tamen palmam præripuit Quintilianus; qui licet recentiori, nempe Domitiani tempore vixerit, ut optimus tamen Italiæ Magister, & veteris Eloquentiæ restaurator iure meritoque laudatur.

(a) Voss. de Rhet. nat. §^o const. c. XIII. (b) præf. Lib. II. cont. (c) Fab. lib. III. c. I. §. XIII.

DE cætero, qui olim Romæ Eloquentiæ operam navarunt, variis instituto eorum convenientibus exercitiis vacabant. Vel enim ex historiis antiquis, aut rebus quæ nuper evenerant, selecta argumenta laudando aut vitupe-

vituperando, suadendo vel dissuadendo tractabant; quæ exercitationes tempore Ciceronis caussarum nomine veniebant, (a) Vel etiam in virtutibus extollendis ac vitiis deprimendis facundiae vires intendebant; quod exercitii genus declamationum adpellatione insigniebatur. (b) Postmodum autem ea invaluit instituendi ratio, ut adolescentes in scenas Scholasticorum deducerentur, qui eos domi exercebant in declamationibus de rebus fictis, quarum omnis virtus in sola sententiarum verborumque cultura exstitit. (c) Tum referente Petronio, (d) nihil ex iis, quæ in usu erant, audiebatur, sed piratae exempli gratia cum catenis in litore stantes, & tyranni edicta scribentes, quibus imperent filiis, ut patrum capita præcidant, sed responsa in pestilentia data, ut virgines tres aut plures immolentur, sed melliti verborum globuli, & omnia dicta factaque quasi sesamo vel papavere sparsa. Hinc asserit idem Auctor, juvenes, qui ejusmodi nugas imbibebant, in scholis factos esse stultissimos. Auctor Dialogi de Caussis corruptæ Eloquæ alio ex capite deducit corruptam.

sui

tu temporis Eloquentiam, quod non in
tanto honore suis ac pristinis temporibus habeo-
rentur Oratores, item quod nec tam necessa-
rii in monarchica essent regiminis forma,
quam in libera fuerunt. Minor inquit
Oratorum obscuriorque est gloria inter bonos
mores, & in obsequium regentis paratos.
Quid enim opus est longis in senatu sententiis,
cum optimi cito consentiant? Quid multis apud
populum concionibus, cum de republica non impe-
riti & multi deliberent, sed sapientissimus &
unus? etc. [e] Et licet faciles concedamus plu-
res causas ad hunc effectum producendum con-
currisse; hanc tamen, quam ultimo loco at-
tigimus, præcipuam fuisse existimamus.

- (a) Voss. de Rhet. nat. & const. c. IV. (b)
c. XVI. (c) Fab. Quinct. Dial. c. XXXV.
(d) Petron. Arb. c. I. (e) Fab. Quinct.
Dial. c. XLI.

